

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของครู สังกศศึกษาต่อการป้องกันปัญหาสุขภาพเสพติดของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภองาว จังหวัดลำปาง กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 8 คน หัวหน้าหมวดวิชาสังศศึกษาจำนวน 8 คน ครูสังศศึกษาจำนวน 17 คน และกลุ่มตัวอย่างนักเรียน จำนวน 539 คน ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภองาว จังหวัดลำปาง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเรื่องบทบาทของครูสังศศึกษาต่อการป้องกันปัญหาสุขภาพเสพติดของนักเรียน สำหรับครูสังศศึกษา 1 ชุด นักเรียน 1 ชุด และแบบสัมภาษณ์เรื่องบทบาทของครูสังศศึกษาต่อการป้องกันปัญหาสุขภาพเสพติดของนักเรียน สำหรับผู้บริหารโรงเรียน 1 ชุด หัวหน้าหมวดวิชาสังศศึกษา 1 ชุด ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำผลเสนอในรูปตารางประกอบ ความเรียง ส่วนข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละประกอบ ความเรียง ได้ผลสรุปดังนี้

สรุปผลการวิจัย

บทบาทของครูสังศศึกษาต่อการป้องกันปัญหาสุขภาพเสพติดของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภองาว จังหวัดลำปาง ปรากฏผลดังนี้

บทบาทด้านมาตรการทางการศึกษา

ครูสังศศึกษาเห็นว่า ครูสังศศึกษาได้ปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ครูสังศศึกษาปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการทางการศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในห้องเรียนมากที่สุด คือ ขณะที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดครูสังศศึกษาได้มีการนำเอาหลักธรรมะ จริยธรรม คุณธรรม มาถ่ายทอดปลูกฝังให้ นักเรียนเกิดจิตสำนึกถึงภัยยาเสพติดและรู้จักนำธรรมะ มาใช้ในการปฏิบัติตนเองให้ห่างไกลจากภัยยาเสพติด ส่วนการปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการทางการศึกษาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรภายนอกห้องเรียนมากที่สุดคือ

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติดในการจัดกิจกรรม
ลูกเสือ - เนตรนารี

สำหรับนักเรียน เห็นว่า ครูสังคมศึกษาปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ครูสังคมศึกษาปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการทางการศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในห้องเรียนมากที่สุดคือขณะที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดครูสังคมศึกษาได้มีการนำเอาหลักธรรมะ จริยธรรม คุณธรรม มาถ่ายทอดปลูกฝังให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกถึงภัยยาเสพติด และรู้จักนำธรรมะมาใช้ในการปฏิบัติตนเองให้ห่างไกลจากภัยยาเสพติด ส่วนการปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการทางการศึกษาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรภายนอกห้องเรียนมากที่สุดคือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามแผนงานหรือโครงการเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติดที่โรงเรียนได้จัดขึ้นใน โครงการ โรงเรียนสีขาว

สำหรับผู้บริหารโรงเรียน เห็นว่า ครูสังคมศึกษาได้ปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการทางการศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในห้องเรียนมากที่สุดคือใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย อธิบาย หน้าชั้นเรียน และ ทำการวัดผลประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบ ส่วนการปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการทางการศึกษาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรภายนอกห้องเรียนมากที่สุดคือ การร่วมกับครูในโรงเรียนร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวกับยาเสพติด และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่โรงเรียนได้จัดขึ้นใน โครงการ โรงเรียนสีขาว การมีส่วนร่วมในการสอดแทรกความรู้เรื่องยาเสพติดในกิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี ยุวกาชาด โครงการสนทนาศิษย์ - ลูก การให้คำปรึกษา ควบคุม แนะนำ เฝ้าสังเกตกลุ่มเสี่ยงแล้วรายงานผลแก่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ จัดกิจกรรมด้านศาสนาสอดแทรกการป้องกันยาเสพติดให้แก่นักเรียนตามกลุ่มโรงเรียน (เข้าค่ายพัฒนาจิต(3),เข้าค่ายจริยธรรม(3),เข้าค่ายยุวพุทธ(2)) และร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุข เจ้าหน้าที่ตำรวจในการมาเป็นวิทยากรให้ความรู้เรื่องยาเสพติดแก่นักเรียน เช่น อบรมคลินิกฟ้าใส อบรมเหยี่ยวข่าว เป็นต้น

สำหรับหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา เห็นว่า ครูสังคมศึกษาได้ปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการทางการศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในห้องเรียนมากที่สุด คือ ทำการวัดผลประเมินผล โดยใช้แบบทดสอบตามเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนการปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการทางการศึกษาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรภายนอกห้องเรียนมากที่สุด คือ ร่วมกับครูในโรงเรียนวางแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวกับยาเสพติด มีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่โรงเรียนได้จัดขึ้นในโครงการ โรงเรียนสีขาว การสอดแทรกความรู้เรื่องยาเสพติดในกิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี ยุวกาชาด โครงการสนทนาศิษย์ - ลูก การจัดกิจกรรมด้านศาสนา

สอดแทรกการป้องกันยาเสพติดให้แก่นักเรียนตามกลุ่ม โรงเรียน (เข้าค่ายพัฒนาจิต(3), เข้าค่ายจริยธรรม(3), เข้าค่ายพุทธ (2)) การรายงานผลนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง แก่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ การร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุขและตำรวจ ในการเป็นวิทยากร ให้ความรู้เรื่องยาเสพติดแก่นักเรียนเช่น อบรมคลินิกฟ้าใส อบรมเหยี่ยวขาว เป็นต้น

บทบาทด้านมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ครูสังคมศึกษา เห็นว่า ครูสังคมศึกษาได้ปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โดยรวมในระดับบ่อยครั้ง แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ครูสังคมศึกษาปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภายในห้องเรียนมากที่สุดคือ ได้อบรมเผยแพร่ความรู้เรื่องยาเสพติดและวิธีการป้องกันปัญหาเสพติดให้แก่นักเรียนเช่น การประชุม หรือ โฮมรูม ส่วนการปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภายนอกห้องเรียนมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับยาเสพติดในส่วนของงานจัดนิทรรศการในโอกาสวันสำคัญ เช่น วันต่อต้านยาเสพติด

สำหรับนักเรียน เห็นว่า ครูสังคมศึกษาได้ปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โดยรวมในระดับเป็นบางครั้ง แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ครูสังคมศึกษาปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภายในห้องเรียนมากที่สุดคือ ครูสังคมศึกษาได้อบรมเผยแพร่ความรู้เรื่องยาเสพติด และวิธีการป้องกันปัญหาเสพติดให้แก่นักเรียน เช่น การประชุม หรือ โฮมรูม ส่วนการปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภายนอกห้องเรียนมากที่สุดคือ ครูสังคมศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับยาเสพติดในส่วนของงานจัดป้ายนิเทศหรือบอร์ดต่างๆในโรงเรียน

สำหรับผู้บริหารโรงเรียน เห็นว่า ครูสังคมศึกษาได้ปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภายในห้องเรียนมากที่สุดคือ มีส่วนร่วมกับครูในโรงเรียนจัดบอร์ด ป้ายนิเทศ ตามห้องเรียน ส่วนการปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการทางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภายนอกห้องเรียนมากที่สุดคือ แจกข่าวประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับยาเสพติดผ่านการอบรมหน้าเสาธง หรือ รายการเสียงตามสาย และการให้ความร่วมมือกับครูในโรงเรียนจัดบอร์ด ป้ายนิเทศ เกี่ยวกับยาเสพติดตามอาคารเรียน ในวันต่อต้านยาเสพติดสากล

สำหรับหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา เห็นว่า ครูสังคมศึกษาได้ปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภายในห้องเรียนมากที่สุด คือ ร่วมกับครูในโรงเรียนจัดป้ายนิเทศหรือบอร์ดตามมุมห้องเรียน เพื่อให้ความรู้เรื่องยาเสพติดแก่นักเรียน ส่วนการปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภายนอกห้องเรียนมากที่สุด คือ ร่วมกับครูในโรงเรียนจัดป้ายนิเทศเรื่องยาเสพติดตามอาคารเรียนในวันต่อต้านยาเสพติดสากล

อภิปรายผลการวิจัย

ครูสังคมศึกษาปฏิบัติบทบาทด้านการป้องกันปัญหายาเสพติดแก่นักเรียนทั้งมาตรการทางการศึกษาและมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ปรากฏผลดังนี้

บทบาทด้านมาตรการทางการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ครูสังคมศึกษาและนักเรียน เห็นว่า ครูสังคมศึกษาได้ปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการทางการศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในห้องเรียนมากที่สุดคือ ขณะที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดครูสังคมศึกษาได้มีการนำเอาหลักธรรมะ จริยธรรม คุณธรรมมาถ่ายทอดปลูกฝังให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกถึงภัยยาเสพติด และรู้จักนำธรรมะมาใช้ในการปฏิบัติตนเองให้ห่างไกลจากภัยยาเสพติด อาจเนื่องมาจากในฐานะครูผู้สอนที่ต้องสอนแทรกคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีให้แก่นักเรียนดังผลงานวิจัยของอรุณพล อนันตวรสกุล (2539) พบว่า ครูผู้สอนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม เจตคติ และ ค่านิยมที่ดีแก่นักเรียนในการที่จะช่วยให้นักเรียนซึมซับเกิดการยอมรับและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมประพฤตินในทางที่ดี สอดคล้องกับความเห็นของ ไพฑูรย์ ชัยสิน (2546, หน้า 15) ได้กล่าวว่าในระบบการเรียนการสอนครูต้องส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันยาเสพติดแก่นักเรียน และด้วยธรรมชาติของรายวิชาสังคมศึกษาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ การถ่ายทอดปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ให้แก่นักเรียนที่ครูสังคมศึกษาสามารถเชื่อมโยงสอนแทรกสร้างจิตสำนึกถึงภัยยาเสพติดให้แก่นักเรียนเพื่อสร้างนักเรียนให้เป็นพลเมืองดีของสังคมตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โสภา ชูพิกุลชัยและคณะ (2530) พบว่า กลุ่มเยาวชนผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่เห็นว่า หลักศาสนาจะช่วยให้คนมีสติ มีความยับยั้งชั่งใจก่อนหันไปใช้ยาเสพติดสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัทรา ลบล้ำเลิศ (2542) พบว่า กลุ่มตัวอย่างเยาวชนผู้ติดสารเสพติดนั้นเห็นว่าหลักธรรมทางพุทธศาสนาให้หนทางในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น โดยเฉพาะสิ่งที่จะเป็นสิ่งคอยเหนี่ยวรั้งจิตใจไม่ให้กลับไปเสพยาซ้ำอีก และสามารถกลับตัวเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไปสัมพันธ์กับงานวิจัยของเผด็จ สกุลโชติ (2544) พบว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเห็นด้วยกับมาตรการเสนอแนะด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาในการให้การศึกษาจริยธรรม ปลูกจิตสำนึกที่ดีแก่นักเรียนอยู่ในระดับสูง

สำหรับผู้บริหารโรงเรียน เห็นว่า ครูสังคมศึกษาปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการทางการศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในห้องเรียนมากที่สุดคือ การสอนด้วยวิธีบรรยาย อธิบาย หน้าชั้นเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความชำนาญในวิธีสอนและข้อจำกัดในเรื่องเวลาสอนที่กำหนดให้เพียง 50 นาทีดังที่ สุดเขต ปุตินันท์ (2545, หน้า 21) ได้เสนอความเห็นที่ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่นิยมใช้วิธีบรรยายอาจมีสาเหตุมาจากข้อจำกัดของเวลาสัมพันธ์กับความเห็นของ พิมพ์พันธ์

เดชะคุปต์ (2541, หน้า 4) ได้เสนอความเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่แก่นักเรียนนั้น ครูยังมีความเคยชินกับวิธีการสอนแบบเดิมที่ครูยังยึดติดกับการสอนแบบบรรยาย สอดคล้องกับความเห็นของพนมวรรณ วุฒิสาร(2544, หน้า 94) ที่เห็นว่าครูสังคมศึกษายังใช้การสอนแบบบรรยาย อาจเนื่องจากข้อจำกัดของเวลาและความเคยชินกับวิธีการสอนแบบเดิมของครูกล่าวคือครูยังยึดติดกับการสอนแบบบรรยายเป็นผู้ถ่ายทอดให้นักเรียนปฏิบัติตามคำสั่ง ประกอบกับครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้จบสาขาวิชาสังคมศึกษารวมทั้งมีประสบการณ์ในการสอนสาขาวิชาสังคมศึกษาเพียง 1-5 ปี และบางท่านก็เป็นปีการศึกษาแรกอีกทั้งครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ก็มีอายุอยู่ระหว่าง 40 - 49 ปีที่ยังเคยชินกับการสอนในระดับประถมศึกษาย่อมเป็นเหตุทำให้ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษามีความรู้และประสบการณ์ไม่เพียงพอในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนใหญ่จึงเน้นผู้สอนเป็นหลัก อีกประเด็นหนึ่ง อาจเป็นเพราะข้อจำกัดด้านปกติของครูสังคมศึกษาที่ส่วนใหญ่มีภาระงานพิเศษที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียน ภาระการสอนรายวิชาอื่นร่วมกับวิชาสังคมศึกษา ภาระการสอนทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังงานวิจัยของ ตำรวจ สีเสนาะ (2545) พบว่าครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในต่างจังหวัดต้องทำหน้าที่สอนทั้งในระดับประถมศึกษาควบคู่กับการสอนระดับมัธยมศึกษา ต้องรับผิดชอบดูแลภาระงานพิเศษของโรงเรียนตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนที่ส่งผลให้มีปัญหาต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษา สัมพันธ์กับงานวิจัยของ กิติศักดิ์ วิจิสุวรรณ (2537) และ งานวิจัยของ คล้ายจันทร์ มะโนรส (2544) พบว่า ครูสังคมศึกษาที่ทำการสอนมีปัญหาในเรื่องภาระการสอน เพราะต้องสอนทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาทำให้เกิดปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละวิชา นอกจากภาระการสอนดังกล่าวแล้วผู้วิจัยคิดว่าอาจเนื่องมาจากภาระในครอบครัวที่ทำให้ครูสังคมศึกษามีเวลาในการเตรียมการสอนน้อย ดังที่ ธีรยุทธ เสนียังศ์ ณ อุษรยา (2526, หน้า 149) ได้กล่าวว่า ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งด้านตัวครูที่ทำให้ต้องการอาชีพรองอื่น ๆ หรือเรียนต่อเพื่อเพิ่มคุณวุฒิมาปรับเงินให้สูงขึ้นทำให้ครูเอาใจใส่การสอนในหน้าที่น้อยลง ไม่มีเวลาเตรียมการสอน ไม่มีเวลาที่จะศึกษาค้นคว้าหาเทคนิควิธีการสอนแบบใหม่ ๆ มาสอนเด็ก แต่เมื่อมาสอนก็เข้าสอนในด้วยมือเปล่าจึงใช้วิธีการสอนแบบทอล์คแอนด์ชอล์ค ดังข้อเสนอแนะในแบบสัมภาษณ์ของผู้บริหาร โรงเรียนต่อบทบาทของครูสังคมศึกษาในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในห้องเรียนที่เสนอแนะว่าครูสังคมศึกษาควรจะให้ความเอาใจใส่ นักเรียนให้มากกว่าคำนี้ถึงผลงานของตนเอง และครูสังคมศึกษาควรมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้สนุกและน่าสนใจแก่นักเรียน นับว่าภาระดังกล่าวส่งผลให้ครูสังคมศึกษาอาจไม่มีเวลาที่จะเตรียมการสอนในรูปแบบอื่นให้แก่แก่นักเรียน

ได้ดีกว่าวิธีที่เคยปฏิบัติ และมีความชำนาญทั้งที่ครูส่วนใหญ่ได้รับการอบรมเทคนิควิธีสอนในรูปแบบต่างๆที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ตามข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการก็ตาม ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า การใช้วิธีการสอนแบบบรรยายแต่เพียงอย่างเดียวในเรื่องของยาเสพติดย่อมใช้ไม่ได้ผลในการปลูกฝังจิตสำนึกและค่านิยมที่ดีในการป้องกันปัญหาเสพติดของนักเรียน ครูสังคมศึกษาควรจะมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน โดยการจัดการเรียนการสอนและใช้กลวิธีการสอนที่หลากหลายรูปแบบตามความเหมาะสมกับเนื้อหาของบทเรียนทั้งสอนแทรกและสอนตรง โดยเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนที่แฝงด้วยทักษะในการป้องกันตนเองจากภัยยาเสพติดที่นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี ดังที่ ทักษะนิก โสแก้ว (2543, หน้า 104) กล่าวว่า ครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้จัดระบบ ความคิด ความเชื่อ เพื่อนำไปปฏิบัติจริงสัมพันธ์กับงานวิจัยของ พิพัฒน์ สายสอน (2544) พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่สามารถนำกระบวนการต่างๆ ที่ได้จากการเรียนรู้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และ กัญชรี คำชาย (2542, หน้า 4) ได้กล่าวว่า ครูผู้สอนต้องสอนให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในการถ่ายโยงความรู้ที่ได้รับไปใช้กับสถานการณ์จริงได้

สำหรับหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และ ผู้บริหาร โรงเรียน เห็นว่าครูสังคมศึกษาได้ปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการทางการศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในห้องเรียนมากที่สุดคือ ทำการวัดผลประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบตามเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ความเคยชินในการวัดผลประเมินผลด้วยแบบทดสอบของครูสังคมศึกษาที่สะดวกทั้งในการสร้างข้อสอบและการให้คะแนน ดังที่ สุโขทัยธรรมมาธิราช (2526, หน้า 36) ได้อธิบายถึงวิธีวัดผลประเมินผลที่ครูสังคมศึกษานิยมใช้คือ การทดสอบ และงานวิจัยของ กุสุมาลย์ ถิ่นอกภัย (2545) พบว่า วิธีวัดผลของครูสังคมศึกษาที่นิยมใช้คือการทดสอบ การตอบคำถาม สัมพันธ์กับงานวิจัยของ นภกร อุ๋นแก้ว (2542) พบว่า ครูที่ใช้วิธีการวัดผลแบบปรนัยเป็นส่วนใหญ่ทำให้เกิดปัญหา นักเรียนขาดการพัฒนาทางทักษะด้านต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอี่ยม มังคลาด (2537) พบว่า ครูผู้สอนทำการวัดผลประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบแบบปรนัยที่มีลักษณะแบบเลือกตอบเป็นส่วนใหญ่จะทำให้ทักษะต่างๆของผู้เรียนหายไป ซึ่งนั่นไม่สอดคล้องกับการประเมินผลตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยทำการวัดผลประเมินผลในลักษณะกระบวนการควบคู่ผลงาน กล่าวคือ วัดทั้งด้านความรู้ ความรู้สึก ทักษะการแสดงออกทุกด้านตามสภาพจริง (คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 25) ดั่งงานวิจัยของ สุพัตร ใจฟู (2540) พบว่า เครื่องมือที่ครูผู้สอนใช้ในการวัดผลและประเมินผลคือ

แบบทดสอบซึ่งถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการวัดผลชนิดหนึ่งแต่ถ้าหากใช้เครื่องมืออื่น ๆ ประกอบ อาจทำให้การวัดผล และประเมินผลมีความเหมาะสม และสมบูรณ์มากขึ้น และ วัลลภ กันทรัพย์ (2534, หน้า 59) ได้เสนอว่า การวัดผลประเมินผลควรให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงไม่ใช่การสอบวัด ด้วยข้อสอบ ข้อเขียน อีกประเด็นหนึ่งอาจมีสาเหตุเนื่องจากการวัดผลประเมินผลในเรื่องที่เกี่ยวกับ ยาเสพติดเป็นเรื่องของจิตพิสัย ทักษะพิสัยที่มีความยุ่งยากในการสร้างเครื่องมือและใช้เวลาในการ ดำเนินการจึงทำให้ครูสังคมศึกษาใช้น้อยจะเห็นได้จากความเห็นของ สุดเขต ปุตินันท์ (2545, หน้า 126) ที่เห็นว่า การวัดผลและการประเมินผลด้านเจตคติและทักษะครูต้องใช้เวลามากในการสร้าง เครื่องมือสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ประทุม มงคลสุวรรณ (2539) พบว่า ครูสังคมศึกษาจะเน้น การวัดผลด้านความรู้ความเข้าใจมากกว่าเจตคติและทักษะซึ่งมีการสร้างเครื่องมือที่สลับซับซ้อน และยุ่งยาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า ครูสังคมศึกษาควรมีการปรับเปลี่ยนการวัดผลประเมินผลที่ เกี่ยวกับยาเสพติดให้มีการวัดทั้งด้านความรู้คู่ไปกับการวัดด้านผลงาน ทักษะการปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการทราบพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียนและผู้เรียนเองก็ได้เรียนรู้ สักยภาพของตนเอง ดังงานวิจัยของ สำรวย สีเสนาะ(2545) พบว่า ครูสังคมศึกษาในโรงเรียน ขยายโอกาสจะต้องสร้างความเข้าใจว่าการวัดผลและประเมินผลนั้นนอกจากแบบทดสอบต่างๆแล้ว การสังเกตการสัมภาษณ์จะช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างทั้งครูและนักเรียน สอดคล้องกับงาน วิจัยของ ขนิษฐา บุญยศยิ่ง (2541) พบว่า ครูไม่ควรมุ่งวัดผลประเมินผลทางด้านสติปัญญาเพียงด้าน เดียวควรจะใช้ การสังเกต จดบันทึก และดูความรับผิดชอบของนักเรียนควบคู่ไปด้วย

บทบาทของครูสังคมศึกษาด้านมาตรการทางการศึกษาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ภายนอกห้องเรียนนั้นครูสังคมศึกษาเห็นว่าครูสังคมศึกษาได้ปฏิบัติบทบาทด้านนี้มากที่สุดคือ การ มีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อการป้องกันปัญหาเสพติดในการจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา ก็เห็นว่า ครูสังคมศึกษาปฏิบัติ บทบาทด้านนี้มากที่สุดคือ มีส่วนร่วมในการสอดแทรกความรู้เรื่องยาเสพติดในกิจกรรมลูกเสือ- เนตรนารี ยุวกาชาด อาจเนื่องมาจากหน้าที่ความรับผิดชอบของครูสังคมศึกษาที่ต้องปฏิบัติตาม ระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี หรือ ยุวกาชาด (พีระพล ยศธสาร, 2541, หน้า 9) และเพื่อให้เป็นไปตามกรอบนโยบายของโรงเรียนแต่ละแห่ง ที่กำหนดให้มีการสอดแทรกความรู้เรื่องยาเสพติดในกิจกรรมของลูกเสือ - เนตรนารีทั้งในกิจกรรม เข้าค่ายพักแรมคืน กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อสร้างการเห็นคุณค่าในตัวเองของนักเรียนจัดงาน วิจัยของसानิตย์ พิมพิ้งนิม (2541) พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากในด้านการส่งเสริมกิจกรรม ลูกเสือ - เนตรนารี และการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อพัฒนาศีลธรรมคุณค่าของตนเองแก่นักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราณวีร์ ธีรภาพธรรมกุล (2540) พบว่า กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีเป็น

กิจกรรมที่ทำให้เยาวชนเป็นพลเมืองดีมีความสามารถคิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการพึ่งตนเองและพัฒนาสังคมช่วยเหลือผู้อื่นได้ และสำนักงานพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด สำนักงานป.ป.ส. สำนักนายกรัฐมนตรีน (2542, หน้า 49) กล่าวว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาคือ กิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี อีกประเด็นหนึ่งอาจเนื่องจากการปฏิบัติของครูสังคมนาตามมาตรการการป้องกันยาเสพติดของหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนที่กำหนดให้มีการสอดแทรกเรื่องยาเสพติดในกิจกรรมลูกเสือ- เนตรนารี

สำหรับนักเรียนเห็นว่าครูสังคมนาได้ปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการทางการศึกษาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรภายนอกห้องเรียนมากที่สุดคือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามแผนงานหรือโครงการเพื่อการป้องกันปัญหาเสพติดที่โรงเรียนจัดขึ้นในโครงการโรงเรียนสีขาว นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชาสังคมนาเห็นว่าครูสังคมนาปฏิบัติบทบาทด้านนี้มากที่สุดคือ มีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่โรงเรียนจัดขึ้นในโครงการโรงเรียนสีขาว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในฐานะความรับผิดชอบของครูประจำการที่ต้องปฏิบัติตามกรอบนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา (สำนักงานโครงการโรงเรียนสีขาว, 2543, หน้า 1) ดังผลงานวิจัยของ บัวจันทร์ สุวัฒนานันท์ (2542) พบว่า ทุกโรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสีขาวทั้งนี้เพราะเป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการสัมพันธ์กับงานวิจัยของอัญชิษฐา ถิ่นชัย(2542) พบว่ากิจกรรมตามแผนงาน หรือโครงการที่เหมาะสมที่สุดในการป้องกันยาเสพติดและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาได้แก่โครงการโรงเรียนสีขาว สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศรี เถลยมนต์ (2543) พบว่า การดำเนินโครงการโรงเรียนสีขาวส่วนใหญ่โรงเรียนได้ปฏิบัติในระดับมาก และงานวิจัยของ บุญชู เงินสูง (2545) พบว่า การที่นักเรียนมีภูมิด้านทานสารเสพติดมาจากนักเรียนแต่ละโรงเรียนได้รับผลจากการดำเนินกิจกรรมตามโครงการโรงเรียนสีขาวของโรงเรียนตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และกิจกรรมที่ครูสังคมนามีส่วนร่วมมากที่สุดในโครงการโรงเรียนสีขาวนั้นผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชาสังคมนาเห็นว่า คือ จัดและร่วมเดินรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดในวันต่อต้านยาเสพติดสากล โครงการส่งเสริมสุขภาพโดยจัดกิจกรรมกีฬาที่สนับสนุนให้นักเรียนออกกำลังกายเพื่อให้นักเรียนห่างไกลจากยาเสพติดที่กำลังแพร่ระบาดในชุมชน การร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดกิจกรรมกีฬาด้านยาเสพติดในโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมเหล่านี้เป็นแผนงานของโรงเรียนที่ครูทุกคนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้เพียงปีละหนึ่งครั้งในวันต่อต้านยาเสพติดเพื่อให้เป็นไปตามกระแสการต่อต้านภัยยาเสพติดและสร้างเกราะป้องกันยาเสพติดแก่นักเรียน หรืออาจเป็นไปตามความพร้อมและความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ของ

โรงเรียนที่จะกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการ โรงเรียนสีเขียว (สำนักงานกิจการพิเศษ สำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 26)

นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา เห็นว่า ครูสังคมศึกษา ได้ปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการทางการศึกษาในกิจกรรมเสริมหลักสูตรภายนอกห้องเรียนมากที่สุด คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมใน โครงการสหนาศิษย์ - ลูก การจัดเข้าค่ายกิจกรรมทางศาสนาตาม กลุ่มโรงเรียนของแต่ละโรงเรียน การรายงานผลกลุ่มเสี่ยงแก่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และการร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุขและเจ้าหน้าที่ตำรวจในการมาเป็นวิทยากร ให้ความรู้เรื่องยาเสพติดแก่นักเรียน เช่น อบรมคลินิกฟ้าใส อบรมเหยี่ยวขาว เป็นต้น ทั้งนี้อาจเนื่อง มาจากการปฏิบัติตามแผนงานของหน่วยงานต้นสังกัดในฐานะครูประจำการ และ ครูประจำชั้นที่ ต้องคอยดูแล และเอาใจใส่นักเรียนพร้อมทั้งสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมหรือ โครงการ ต่างๆ ที่โรงเรียนหรือหน่วยงานภาครัฐได้จัดกิจกรรมด้านยาเสพติดแก่นักเรียน ดังที่วรวรรณ บุญมา (2545, หน้า 38) กล่าวว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ในการให้ความสำคัญของการร่วมกิจกรรม ของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนห่างไกลยาเสพติดสัมพันธ์กับงานวิจัยของ ชาญเดช มณีวรสิทธิ์ (2542) พบว่า ครูเป็นผู้มีความสำคัญในการอบรมให้ความรู้และติดตามพฤติกรรมนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง อีกประเด็นหนึ่งอาจเนื่องจากส่วนใหญ่ครูสังคมศึกษาจะรับผิดชอบในงานฝ่ายปกครองและงานฝ่าย กิจกรรมนักเรียนที่ได้รับมอบหมายจาก โรงเรียนให้ดูแล ในงานกิจกรรมด้านยาเสพติดยอมทำให้ครู สังคมศึกษาต้องสร้างสายสัมพันธ์ในการดึง บ้าน วัด โรงเรียน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ป้องกันยาเสพติดแก่นักเรียน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามแผนงานของหน่วยงานต้นสังกัดที่ได้ กำหนดไว้ รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติดใน สถานศึกษาที่มาจัดกิจกรรมให้แก่นักเรียนเพื่อให้กิจกรรมมีอย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้นักเรียนเกิด ภูมิคุ้มกันยาเสพติด ดังที่ อัคริยา พนิษฐธรรมกุล (2543, หน้า 98) เห็นว่า ครูทุกคนควรถือเป็นหน้าที่ อันสำคัญที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับหน่วยงานต่างๆ ผู้ปกครอง ชุมชน และ กิจกรรมที่เป็นสื่อสัมพันธ์ที่โรงเรียนควรจัดคือ การเชิญผู้ปกครองนักเรียน หรือประชาชนในชุมชน ตลอดจนหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องมาโรงเรียน ตลอดจนมีการรายงานเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้ ผู้ปกครองทราบ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัยของ สุนทร พรรครักษ์ (2542) ที่ เสนอแนะว่าโรงเรียนควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนถึงองค์กรที่รับผิดชอบในเรื่องของการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สัมพันธ์กับงานวิจัยของ สมพงษ์ ตั้งคำ (2543) พบว่า การดำเนินงานป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง จริงใจ มีความเชื่อมั่น ระหว่างกันในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา เห็นว่า ครูสังคมศึกษาได้ปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการทางการศึกษาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมากที่สุดคือ ร่วมกับครูในโรงเรียนร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวกับยาเสพติด อาจเนื่องจากตามภาระหน้าที่ของครูสังคมศึกษานอกจากงานสอนแล้วครูสังคมศึกษายังมีภาระหน้าที่ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านยาเสพติดที่โรงเรียนได้จัดให้แก่แก่นักเรียนดังที่มานิช ต้นขวัญ (2533, หน้า 40) กล่าวว่า ภาระกิจหน้าที่ของครูมีทั้งงานสอน และงานกิจกรรมโรงเรียนต้องร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกหลักสูตร ประกอบกับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษายังมีบุคลากรครูในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่น้อย ครูสังคมศึกษาจึงต้องให้ความร่วมมือเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวกับยาเสพติดโดยการเข้าประชุมวางแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวกับยาเสพติดตามกรอบนโยบายที่ได้รับมอบมาจากหน่วยงานต้นสังกัด ดังที่ สงกรานต์ พรหมวงศ์ (2534, หน้า 105) กล่าวว่า กระบวนการวางแผนนั้น ปัจจัยด้านบุคลากรสำคัญที่สุดคือการให้ความร่วมมือของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการกำหนดแนวทางของแผนขณะเดียวกันโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้มอบหมายงานด้านกิจกรรมยาเสพติดให้อยู่ในความรับผิดชอบของครูฝ่ายกิจกรรมนักเรียนและครูฝ่ายปกครองจัดงานวิจัยของ เขียนสิทธิ์ คุ้มสุวรรณ(2544) พบว่า ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนงานต่าง ๆ และครูฝ่ายปกครองเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาลัย บึงสว่าง (2540) พบว่า มีการกำหนดให้ฝ่ายปกครองรับผิดชอบงานกิจกรรมป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนซึ่งครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจะรับผิดชอบงานฝ่ายปกครองและงานฝ่ายกิจกรรมนักเรียน ย่อมเป็นเหตุให้ครูสังคมศึกษาต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนที่เกี่ยวกับยาเสพติดบ่อยครั้งเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ ให้บรรลุถึงแผนที่วางไว้ ดังที่ สันติ เรืองเดช (2542, หน้า 94) กล่าวว่า การร่วมประชุมชี้แจงทำความเข้าใจในแผนและขั้นตอนการดำเนินงานย่อมทำให้การดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ประสบความสำเร็จสอดคล้องกับ คำกล่าวของ จำลอง นนท์พละ (2539, หน้า 240) ได้กล่าวว่า หากบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในแผนที่วางไว้ จะส่งผลให้อาจจะปฏิบัติไม่ได้และมีผลต่อประสิทธิภาพของงานและ โครงการนั้น

บทบาทด้านมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ผลการวิจัย พบว่า ครูสังคมศึกษาและนักเรียนเห็นว่าครูสังคมศึกษาได้ปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภายในห้องเรียนมากที่สุดคือ ได้อบรมเผยแพร่ความรู้และวิธีการป้องกันปัญหายาเสพติดแก่นักเรียนเช่นการประชุม หรือ โฮมรูม อาจเนื่องมาจากครูสังคมศึกษาในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาของนักเรียนต้องพบปะสนทนากับนักเรียนทุกวันในคาบโฮมรูมก่อนเริ่มกิจกรรมการเรียนการสอนหรือนัดประชุมนักเรียนเพื่อแจ้งการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนได้

จัดขึ้นแก่นักเรียนย่อมทำให้ครูสังคมศึกษาสามารถแทรกเผยแพร่ข่าวสารเรื่องสถานการณ์ยาเสพติดจากแหล่งสื่อต่าง ๆ ทั้งจากรายการโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ พร้อมกับให้คำแนะนำในการป้องกันตนเอง จากภัยยาเสพติดสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยเมศวร์ โยธาบริบาท (2540) พบว่าด้านการป้องกันปัญหาสารเสพติดให้โทษภายในโรงเรียนนั้นอันดับ 1 จะใช้กิจกรรมในคาบโฮมรูมในการต่อต้านสารเสพติดแก่นักเรียน และงานวิจัยของ ประทุม นวลเขียว (2540) และ อัจฉรา พงษ์โพธิ์ (2543) พบว่า การจัดให้มีชั่วโมงโฮมรูมจะเป็นการสร้างบรรยากาศสัมพันธ์ภาพระหว่างครูกับนักเรียนในการป้องกันปัญหายาเสพติดแก่นักเรียน โดยครูจะทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำเมื่อนักเรียนพบปัญหา และ Johnson (1964, หน้า 283) เสนอว่าบทบาทเป็นที่ปรึกษานั้นครูต้องรู้จักเด็กดีที่สุด ต้องเอาใจใส่และคอยช่วยเหลือเด็ก ครูต้องเป็นที่ปรึกษาแก่เด็กในทุกด้านแต่ผลการวิจัยได้พบข้อสังเกตหนึ่งว่าหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาเห็นว่าครูสังคมศึกษาได้ปฏิบัติบทบาทด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภายในห้องเรียนในการเผยแพร่ข่าวสารเรื่องยาเสพติดให้แก่นักเรียนในคาบโฮมรูมร้อยละ 12.5 และนักเรียนก็เห็นว่าครูสังคมศึกษาได้ปฏิบัติบทบาทนี้ในระดับเป็นบางครั้ง อาจเนื่องจากบุคลากรครูยังมีน้อย ครูสังคมศึกษาจึงต้องรับภาระงานทั้งการสอนวิชาอื่น ๆ ร่วมกับวิชาสังคมศึกษาและงานพิเศษอื่น ๆ ของโรงเรียน การเผยแพร่ความรู้ด้านยาเสพติดอาจเป็นการเพิ่มภาระงานในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องนี้ และ ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ก็ไม่ได้รับการอบรมด้านยาเสพติดจึงไม่ได้ให้ความสนใจศึกษาข้อมูลเรื่องยาเสพติดเพิ่มเติมดังงานวิจัยของ พูนศรีวานิชวงศ์ (2530) พบว่า สาเหตุที่ครูไม่ปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่เพราะขาดความรู้ ปริมาณงานที่รับผิดชอบมากเกินไป และงานวิจัยของ อำไพ สวัสดิ์พงษ์ (2533) ที่พบว่าครูมีชั่วโมงสอนมากจนไม่มีเวลาให้ความรู้เรื่องยาเสพติด ครูยังมีประสบการณ์และความรู้ไม่เพียงพอในการป้องกันยาเสพติด

สำหรับผู้บริหาร โรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาเห็นว่าครูสังคมศึกษาได้ปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภายในห้องเรียนมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมกับครูในโรงเรียนจัดบอร์ด ป้ายนิเทศ ตามมุมห้องเรียน อาจเนื่องมาจากวัสดุ โปสเตอร์ สิ่งพิมพ์ในการจัดทำป้ายนิเทศนั้นสามารถจัดหามาได้ง่าย ราคาไม่แพง ประดิษฐ์เองได้ประกอบกับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่จัดให้มีครูประจำห้องในแต่ละกลุ่มวิชาตามหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจึงทำให้ครูสังคมศึกษาได้อยู่ประจำห้องสังคมศึกษาขณะเดียวกัน โรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับยาเสพติดที่สนับสนุนให้มีกิจกรรม ตกแต่ง จัดบอร์ด ป้ายนิเทศตามห้องเรียน ย่อมเป็นเหตุผลที่ทำให้ครูสังคมศึกษามีเวลาและความพร้อมในการเผยแพร่เรื่องยาเสพติดแก่นักเรียน โดยผ่านการจัดบอร์ด ป้ายนิเทศ ดังความเห็นของสำนักงานพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (2541, หน้า 106) เสนอว่ามาตรการในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ครู

ให้มีการจัดป้ายนิเทศในชั้นเรียนเพื่อให้ความรู้แก่นักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พวงเพ็ชร จินะวงศ์ (2543) พบว่า การปิดป้ายประกาศข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในการเรียนการสอนจะเป็นการพัฒนาความรู้พื้นฐานการป้องกันยาเสพติดให้นักเรียนสัมพันธ์กับงานวิจัยของประเสริฐ สาลีเกิด (2543) พบว่า ครู - อาจารย์จะสอดแทรกความรู้ แนะนำให้นักเรียนรู้ถึงพิษภัยอันตรายของยาเสพติดในการเรียนการสอนผ่านการจัดบอร์ดข่าวสารด้านยาเสพติดมากที่สุด นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบข้อสังเกตหนึ่งว่าครูสังคมศึกษาจะจัดบอร์ดเผยแพร่ข่าวสารเรื่องยาเสพติดเฉพาะในวันที่เกี่ยวกับการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดตามที่ทางราชการได้กำหนดขึ้นเท่านั้น ดังข้อเสนอแนะในแบบสอบถามปลายเปิดของนักเรียนในด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภายในห้องเรียน ที่เสนอแนะว่าครูสังคมศึกษาคงจะมีการจัดบอร์ด จัดป้ายนิเทศในห้องเรียนเพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่องยาเสพติดแก่นักเรียนนอกจากวันต่อต้านยาเสพติดสากล อาจเป็นเพราะข้อจำกัดของงบประมาณ หน้าที่ความรับผิดชอบในกิจกรรมด้านยาเสพติด ดังงานวิจัยของ ณรงค์ สุปินะเจริญ (2541) พบว่า อาจารย์ - ครูบางส่วนไม่ต้องการจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับงานกิจกรรมด้านยาเสพติด เพราะไม่ใช่งานที่และความรับผิดชอบของตน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพโรจน์ เบนมาก (2544) พบว่า ในการป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียนไม่ใช่งานในหน้าที่โดยตรงของครูเหมือนการสอนจึงทำให้ครูบางคนละเลยและไม่สนใจจะร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ข่าวสารด้านยาเสพติด หรืออาจเป็นเพราะเอกสารเกี่ยวกับยาเสพติดในห้องสมุดยังขาดแคลน ข้อมูลข่าวสารบางชนิดยังล้าสมัย และมีจำนวนไม่มากในการนำมาเป็นข้อมูลสนับสนุนในการจัดป้ายนิเทศเผยแพร่ข่าวสารเรื่องยาเสพติดดังข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้บริหาร โรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาได้เสนอแนะว่าหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาควรมีการจัดส่งวัสดุสิ่งพิมพ์ประเภทวารสาร นิตยสาร ด้านยาเสพติด แก่ห้องสมุดของโรงเรียนบ้าง อีกทั้งครูสังคมศึกษาไม่ได้ให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำป้ายนิเทศเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้เรื่องยาเสพติดในชั้นเรียน ดังข้อเสนอแนะในแบบสอบถามปลายเปิดของครูสังคมศึกษาด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภายในห้องเรียนที่เสนอแนะว่าครูสังคมศึกษาควรจะมีเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดป้ายนิเทศหรือจัดบอร์ดเพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่อง การป้องกันปัญหาเสพติดแก่กลุ่มเพื่อนนักเรียนภายในห้องเรียนบ้าง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการให้นักเรียนลงมือปฏิบัติเข้ามามีส่วนร่วมกับครูสังคมศึกษา ในการจัดป้ายนิเทศหรือจัดบอร์ดตามมุมห้องเรียนจะทำให้เด็กเกิดการรับรู้และสนใจข่าวสารด้านยาเสพติด ดังงานวิจัยของ ปรียาณี ห้วนปือก (2544) พบว่า เมื่อนักเรียนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมจัดป้ายนิเทศ นักเรียนส่วนใหญ่ก็จะสนใจมาอ่านป้ายนิเทศ

ส่วนบทบาทครูสังคมนาศึกษาด้านมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภายนอกห้องเรียนครูสังคมนาศึกษาเห็นว่าได้ปฏิบัติมากที่สุดคือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับยาเสพติดในส่วนของการจัดนิทรรศการในโอกาสวันสำคัญ เช่น วันต่อต้านยาเสพติด อาจเนื่องมาจากในฐานะครูประจำการที่ต้องปฏิบัติตามกรอบนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดได้ สนับสนุนให้มีการจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้เรื่องยาเสพติดในวันต่อต้านยาเสพติดสากล ดังงานวิจัยของ แซ่ม บัญดุม (2541) พบว่า มีการจัดกิจกรรมนิทรรศการยาเสพติดในวันต่อต้านยาเสพติดสากลในระดับมาก หรืออาจเนื่องมาจากความรับผิดชอบในฐานะครูฝ่ายปกครอง ครูฝ่ายกิจกรรมนักเรียนที่โรงเรียนมอบหมายให้ดูแลงานกิจกรรมด้านยาเสพติด ดังผลงานวิจัยของ สายใจ โอสติกานนท์ (2539) พบว่า ครูจะทำงานตามที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติเท่านั้นและงานวิจัยของ ประทุม นวลเขียว (2540) พบว่า ในการจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้เรื่องยาเสพติดนั้น คณะกรรมการฝ่ายปกครองเป็นผู้ได้รับมอบหมายในการจัดนิทรรศการมากที่สุด ประกอบกับการจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้เรื่องยาเสพติดในวันต่อต้านยาเสพติดสากลยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดในการจัดซื้อ จัดหาวัสดุในการนำมาจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้เรื่องยาเสพติดให้แก่นักเรียนยอมทำให้ครูสังคมนาศึกษาปฏิบัติบ่อยครั้งในการจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้เรื่องยาเสพติดดังความเห็นของ ประทุม มงคลวรวรรณ (2539, หน้า 145) เห็นว่า งบประมาณเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการจัดกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพ และงานวิจัยของ ประดิษฐ์ ส้าราษฎร์ (2539) พบว่า การจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียนในภาพรวมแล้วมีการจัดนิทรรศการมากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรบูล วิเชียรศรี (2539) พบว่า การสอดแทรกกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดควบคู่ไปกับการเรียนการสอนคือการจัดนิทรรศการสัมพันธ์กับงานวิจัยของ จิตรา ธนสารเสรี (2544) พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียน ให้ความสำคัญรูปแบบการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดในรูปของการจัดนิทรรศการในระดับสูง นอกจากนี้ผลการวิจัยยังได้พบข้อสังเกตหนึ่งว่า นักเรียนมีความต้องการจะเข้าไปมีส่วนร่วมกับครู - อาจารย์ในการจัดและทำกิจกรรมเกี่ยวกับยาเสพติด ดังจะเห็นจากข้อเสนอแนะในแบบสอบถามปลายเปิดของนักเรียนด้านมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภายนอกห้องเรียนที่เสนอแนะว่าครูสังคมนาศึกษาควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในวันต่อต้านยาเสพติด เช่น ร่วมจัดนิทรรศการต่อต้านยาเสพติด ให้มีการแสดงละครต่อต้านยาเสพติด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเชษฐ์ บมไต้ (2541) ที่ให้ข้อเสนอแนะจากการวิจัยว่า สถานศึกษาควรจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ครูสังคมนาศึกษาและครูในโรงเรียนควรให้ความสำคัญในการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดและการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียนเพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกเรื่องสารเสพติดให้กับนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกรู้ว่าการเสพติด

เสพติดเป็นการสร้างปัญหาให้กับสังคม และนักเรียนจะเกิดความภาคภูมิใจว่าตนเองก็มีส่วนร่วมในการป้องกันสารเสพติด ทำให้นักเรียนไม่อยากใช้สารเสพติดหรือเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2541, หน้า 47) ที่เสนอว่า การให้นักเรียนมีโอกาสมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมจะทำให้ให้นักเรียนเกิดการรับรู้ข้อมูล ได้ความรู้ที่กระตุ้นเตือนสร้างความตระหนัก และเบี่ยงเบนพฤติกรรมที่จะไปมั่วสุมกับสารเสพติด

บทบาทของครูสังคมศึกษาด้านมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภายนอกห้องเรียน นักเรียนเห็นว่า ครูสังคมศึกษาได้ปฏิบัติบทบาทด้านนี้มากที่สุดคือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับยาเสพติด ในส่วนของการจัดป้ายนิเทศหรือบอร์ดต่าง ๆ ในโรงเรียน นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา ยังเห็นว่า ครูสังคมศึกษาได้ปฏิบัติบทบาทด้านนี้มากที่สุดคือ การให้ความร่วมมือกับครูใน โรงเรียนจัดบอร์ด ป้ายนิเทศเกี่ยวกับยาเสพติดตามอาคารเรียนในวันต่อต้านยาเสพติดสากล อาจเนื่องจากในฐานะครูประจำการที่ต้องปฏิบัติตามกรอบนโยบายแผนงานของโรงเรียนที่กำหนดให้มีการ จัดบอร์ด จัดป้ายนิเทศ ตามอาคารเรียนในจุดที่สังเกตเห็นได้ง่ายในบริเวณโรงเรียนเพื่อเผยแพร่ข่าวสารด้านยาเสพติดในวันต่อต้านยาเสพติดสากลและวันงดสูบบุหรี่โลก หรืออาจเกิดจากการที่ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่เป็นครูในฝ่ายงานปกครอง ฝ่ายงานกิจกรรมนักเรียนที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลงานกิจกรรมด้านยาเสพติดและครูฝ่ายวิชาการที่ต้องเผยแพร่ความรู้ในเรื่องของยาเสพติดแก่นักเรียนประกอบกับวัสดุอุปกรณ์ในการจัดบอร์ด ป้ายนิเทศ ก็หามาได้ง่าย ราคาไม่แพง บางอย่างก็มีอยู่ในโรงเรียน และบางอย่างก็ได้มาจากหน่วยงานตำรวจ สาธารณสุข ที่มาจัดอบรมให้ความรู้แก่นักเรียนย่อมส่งผลให้การจัดบอร์ด ป้ายนิเทศ เป็นกิจกรรมที่ครูสังคมศึกษาและครูในโรงเรียนให้ความสนใจในการจัดเพื่อเผยแพร่ข่าวสารด้านยาเสพติดแก่นักเรียนดังผลการวิจัยของ ทิชากร กันหะ (2540) พบว่า กิจกรรมป้องกันยาเสพติดที่จัดมากคือการจัดทำป้ายนิเทศสอดคล้องกับงานวิจัยของ เขียนสิทธิ์ คู่สุวรรณ (2544) พบว่า การเผยแพร่ความรู้เรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนส่วนใหญ่จะจัดป้ายนิเทศ สัมพันธ์กับงานวิจัยของ มานพ วรรณวงศ์ (2544) พบว่าการเผยแพร่ความรู้เรื่อง ยาเสพติด โรงเรียนจะมีการจัดทำป้ายประกาศ อยู่ในระดับมาก

นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า ครูสังคมศึกษาได้ปฏิบัติบทบาทด้านมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภายนอกห้องเรียนมากที่สุดคือ การแจ้งข่าวประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับยาเสพติดผ่านการอบรมหน้าเสาธงหรือรายการเสียงตามสาย อาจเนื่องมาจากครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่รับผิดชอบในฝ่ายงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมด้านยาเสพติดดังงานวิจัยของ อังฉรา พงษ์โพธิ์ (2543) พบว่า ฝ่ายปกครองได้ปฏิบัติมากในการแจ้งข่าวสารประชาสัมพันธ์ กิจกรรมการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน หรืออาจเป็นเพราะหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะครู

ประจำเวรที่ต้องแจ้งข่าวสารด้านยาเสพติดให้นักเรียน คังงานวิจัยของ ประทุม นวลเขียว (2540) พบว่า การแจ้งข่าวสารประชาสัมพันธ์เรื่องยาเสพติดส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของครูเวรประจำวัน โดยผ่านการอบรมหน้าเสาธงตอนเช้าสัมพันธ์กับงานวิจัยของ เผด็จ โพธิ์อิน (2540) พบว่า ครูใช้การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวสารและความรู้ด้านยาเสพติดผ่านรายการเสียงตามสายในระดับมาก ซึ่งการแจ้งข่าวสารให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมยาเสพติดจะเป็นช่วง ๆ ไม่ต่อเนื่อง ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมของโรงเรียน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาที่ได้จัดกิจกรรมให้นักเรียน และความต่อเนื่องของกิจกรรมดังกล่าวของ วรพัฒน์ บุญมา (2544) ที่พบว่า การปฏิบัติงานด้านยาเสพติดยังคงขาดความต่อเนื่องในด้านการกระตุ้นหรือชักชวนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่จะมีเป็นช่วง ๆ ตามแต่กระแสหรือเมื่อได้รับคำสั่งจากหน่วยงานต้นสังกัด

ข้อเสนอแนะเพื่อนำการวิจัยไปใช้

1. ครูสังคมศึกษาควรนำข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยไปปรับใช้ในการวางแผนการดำเนินงานป้องกัน ปัญหายาเสพติดแก่นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น
2. ข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยโรงเรียนควรมีการนำมาใช้ในการวางแผนนโยบายของการสร้างความสัมพันธ์ในการดึงชุมชน หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาให้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัด และดำเนินการในกิจกรรมป้องกันยาเสพติดแก่นักเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของครูสังคมศึกษาต่อการป้องกันปัญหายาเสพติดในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาในอำเภออื่นของจังหวัดลำปาง
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของครูสังคมศึกษาต่อการแก้ไขปัญหาด้านยาเสพติดของนักเรียน
3. ควรศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงบทบาทของครูสังคมศึกษาในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดของนักเรียน